

גליון
באר
הברכה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

קדושים

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון
מכון באר האמונה
ארה"ב: Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2024

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת קדושים

- אני ה' - עשה ועושה ויעשה לכל המעשים..... ב
- קדושים תהיו - שמירת מידת הקדושה וגדריה..... ו
- ואהבת לרעך כמוך - תיקון המידות מבית ומחוץ..... יא
- לעני ולגר תעזוב - צדקה וחסד וכבוד הבריות..... יד

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד:

shwrtz@bezeqint.net

פרשת קדושים

אני ה' - עשה ועושה ויעשה לכל המעשים
 בפרשתן (יש ג), 'איש אמו ואביו תיראו', וברש"י 'איזהו מורא, לא ישב במקומו וכו' (ומקורו בקידושין לא:). וכתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע שהנהגה בזה"ק (פב.) דרש פסוק זה כלפי הקב"ה שהוא אביהן של ישראל (עיי"ש), ואם בן צריך לומר שאף אוהרת הכתוב 'לא ישב במקומו' נאמר כביכול כלפי מעלה, והכוונה היא שהרי הקב"ה 'מלוא כל הארץ כבודו' (ישעיה ו ג), והוא מנהיג לכל הברואים ועושה לכל המעשים, וזהו 'אל ישב במקומו' - לדמות בעצמו שהוא 'מנהל' את

א. שמעו נא למעשה נפלא בו נראה בעליל גודל ההשגחה העליונה, והיאך כל טעות אנוש 'מאת ה' היתה זאת', וכך סיפר מרא דעובדא ה"ה הרה"ג רבי זאב בעער שליט"א, איתן מושבו בשכונת 'גני גאולה' בעיה"ק ירושלים ת"ו אשר בסמיכות אליו אירע ה'דריסה' ע"י מחבלים ישמעאלים בערב פסח שנה זו שהסתיים בניסי ניסים ב"ה וב"ש. באותו יום בערב פסח הגיע ר"ז הנ"ל לתפילת שחרית בביהמ"ד 'נחלת עקיבא' כהרגלו מדי יום ביומו, והיותו והינו 'בכור' על כן נעמד לאחר התפילה לעשות 'סיום' על מסכת בבא קמא בכדי להיות פטור מה'תענית' כנהוג, והוא היה ה'יחיד' שערך סיום באותו מנין, על כן נאספו סביבו כל העם זקנים עם נערים, והחל לקרוא את השורות האחרונות שבגמ' כשהוא מפרשם לעצמו ולסובבים בטוב טעם ודעת, תוך כדי אמירתו הרגיש שהינו מכיר היטב את דברי הגמ', וחשב לעצמו שמא הוא זוכר אותם מימי קדם משנות בחרותו בישיבה, והמשיך ללמוד עד שסיים את הגמ', וכשרצה לומר הדרן עלך שם ליבו שכתוב הדרן עלך פרק מרובה - הפרק השביעי ממסכת ב"ק במקום הפרק העשירי שהוא האחרון ובו מסיימים את המסכתא, והתברר לו להוותו שב'טעות' נטל לידיו כרך ב' של ב"ק מהדורת שוטנשטיין במקום לקחת כרך ג' (ואשר על כן היו הדברים מונחים היטב בזכרונו...), במבוכתו הרבה הוציא מארון הספרים מסכת ב"ק אחרת, פתח במקום שפתח והחל לקרוא בקול את הקטע האחרון שבפרק 'הגוזל' וכשסוף סוף סיים ללמוד והחל להכריז הדרן עלך ראה ששוב טעה וסיים פרק הגוזל עצים (הפרק התשיעי) ולא את פרק הגוזל ומאכיל (הוא הפרק האחרון)... והיה הדבר לפלא גדול, מי הוא שטועה בעת אמירת 'סיום', ומה עוד שתי טעויות כאלו בזה אחר זה - לא ראינו ולא שמענו עד עצם היום הזה... עד שאחד שאלו האם שתית כבר היום (כלומר, שמא הינך שיכור...) השיב לו מינייה וביה, דווקא מחמת שלא שתיתי היום הנני מבולבל מעט (שהרי היה שרוי בצום 'תענית בכורים', וגם היה עייף ביותר מטורח ערבי פסחים, ומלידת בן למזל"ט כמה ימים מקודם). נקל לתאר את הרגשתו ואת הבושות שהיו מנת חלקו באותם רגעים, בפרט שהוא משמש כ'מגיד שיעור' בביהמ"ד הלזה והוא אמור לדעת כיצד עורכים סיום מסכתא... בנוסף היה זה 'טרחא דציבורא' מה שנמשך כל מעמד הסיומים כעשר דק' (מינו"ט)...

לאחר שסיים 'בשלישית' את מסכת בבא קמא התיישבו הקהל הנכבד למסיבת לחיים ולטעום מעט, והנה הגיעו בבהלה כמה אנשים מבחוץ והודיעו כי יש מחבלים בחוץ, באותם רגעים הסתובבו אותם ישמעאלים ימ"ש וזממו לפגוע ביהודים ה"י. ועתה התגלה למפרע תוקפו של נס, שכידוע אותם חיותו ארץ הגיעו תחילה ברכבם על יד ביהמ"ד 'נחלת עקיבא' כשהם רוצים לבצע את זממם ולפגוע במי שיבוא או יצא מביהמ"ד, אלא שלא מצאו שם איש ונסעו משם למרחק מה, ואילו היה עורך מיד את הסיום על ב"ק בלא אותם עיכובים שונים הרי היו עוזבים המתפללים כמה דקות מקודם לכן והיו המחבלים מוצאים אותם... ובפרט שהיו שם בציבור המתפללים אנשים מבוגרים שאין בכוחם לנוס, ומי יודע מה היה קורה... רח"ל... מה עשה הקב"ה, אינה לידו כרך ב' וגרם לו 'לטעות' ולעשות סיום על 'מסכת מרובה'... וטעות על גבי טעות בעריכת סיום על פרק הגוזל עצים במקום על פרק הגוזל ומאכיל, והכל היה בהשגחה עליונה מדוקדקת על כל פרט ופרט.

גם ראו כולם בעיניהם כיצד הכל לטובה, אם בתחילה היו מהקהל שהתרגזו מדוע הוא מעכב אותם בטעויותיו, ופרט ביום מלא וגדוש בעבודת הקודש כמו ערב פסח, בו הכל ממהרים ונחפזים, ותיכף ראו שהיא שעמדה להם להותירם בארץ החיים...

ב. כאשר שמעתי במליצה מאיש צדיק נבון וחכם, מעשה באיש יהודי שעלה על האוטובוס הנוסע מעיה"ק ירושלים לבני ברק, ומצא עליו 47 נוסעים יושבים על הבאס, שאל האיש את הראשון, האם הנך מכיר את הדרך לבני

באר הפרשה - פרשת קדושים

ג

העולם בכוחו ח"ו, ומתוך כך ירבה בהשתדלות יתירה יזכור תמיד בכל עת שרק הקב"ה הוא מנהל עולמו, ומטורפת להשיג לו פרנסתו ושאר צרכיו ומאווייו, אלא וממילא תנוח עליו דעתו ולא 'ירוץ' כל היום" אחר

ברק... ענה האיש לא ולא, המשיך לשאול את השני ונענה באותה תשובה, וכן הג' והד' עד שכל 47 הנוסעים הודו ואמרו שאינם מכירים את הדרך, החל האיש דואג ותמה בקול, אויה לנו, כיצד נגיע למחוז חפצנו, כאשר אף אחד מהנוסעים אינו מכיר את הדרך נלך בה. נענו אליו כל הנוסעים, אדוני, שב על מי מנוחות על מקומך, תנוח דעתך, הרי יושב כאן 'מנהיג' (נהג) בראש האוטובוס, והוא יודע ומכיר את הדרך היטב היטב, הוא יודע את אשר לפניו והוא יוליכנו מהרה קוממיות לארצנו, כולנו נגיע למחוז חפצנו לחיים ושלום. הנה, לא פחות ולא יותר לזה האיש נדמים בני עולם המסובבים בעולמו של הבורא ודואגים יומם ולילה היאך נגיע למחוז חפצנו, היאך נגיע לטרפנו ולכל צרכינו, אומרים לו, רבי יהודי, שב במנוחה על מקומך, יש כאן מנהיג העולם היודע את אשר לפניו, הוא ברא את העולם והוא מנהיגו בחן בחסד וברחמים, כל אחד יגיע למחוז חפצו ולכל עניניו באופן הכי נעלה וטוב.

ג. פעם פגש הגאון ה'בית הלוי' זצ"ל את אחד מתלמידיו משכבר הימים ושאלהו 'מה עיסוקו של מר ומה הוא עושה', ויען התלמיד שהוא עוסק בעשיית צוקע"ר בשותפות עם גיסו ומשם פרנסתו. חזר ה'בית הלוי' ושאלו מה מעשיו, ושוב ענה שעוסק בעשיית הצוקע"ר. אחר ששילשו שאלתם ותשובתם נענה ה'בית הלוי' ואמר, הנה אתה חושב שיש לי איזו חסרון בהבנה, לא כן, אלא לך יש חסרון בהבנתם של דברים. כי אילו שאלתי מה הקב"ה עושה עמך היה לך לענות בסיפורי הפרנסה הבאים לאדם מן השמים. אבל מכיוון ששאלתיך מה אתה עושה עליך לענות בעסקי 'יראת שמים', כאומרם (ברכות לג): 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים'.

ידוע להקשות במזמור 'ברכי נפשי את ה' (תהלים קד), בו מזמיר דוד המלך ע"ה על נפלאות הבריאה, ובתוך דבריו אמר (פסוק כד) 'מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית מלאה הארץ קנייך', ולכאורה אין כאן מקומו כי אם בתחילתו או בסופו, שהרי הוא מפרט מה שברא הקב"ה בעולמו, ומדוע פוסק באמצע ואמר 'מה רבו מעשיך ה'', וביאר פמ"מ הגאון רבי מרדכי דרוק זצ"ל, כי בפסוק מקודם נאמר 'יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב', וכנגד זה המשיך מיד ואמר 'מה רבו מעשיך ה'', שהגם שמחובת האדם להשתדל לעסקיו ולצאת לפעלו ולעבודתו עדי ערב, אך בד בבד יזכור כי 'מה רבו מעשיך ה'', האדם אינו עושה מעצמו כלום בעבודתו ופעלו, וכל הרווחים הבאים אינם אלא מעשי ה'.

ד. ידוע משלו של הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (שם עולם ח"א פ"ג), פעם איקלע 'בן כפר' לתחנת הרכבת, והנה רואה הוא אדם העומד לצד הרכבת וחוצרה בפיו, וראה זה פלא - כשאדם זה מצפצף פעם אחת ממהרים כל הקהל לעלות על הרכבת, אחר כמה רגעים יוסיף הלה לצפצף בשנית ואז אף ה'נמושות' ימהרו כל עוד נשמתם באפם לעלות על הרכבת, לאחר מכן יצפצף הלה בשלישית ותחל הרכבת במסעה. נתפעל הכפרי מכוחו של זה האיש, ועד מהרה ניגש אליו ואומר לו בחנופה, לכבוד גדול הוא לי להכיר את מנהיג ומנהל הרכבות, איש אשר על פיו יישק כל דבר. מילא האיש שחוק פיו, באמרו, טעות גדולה טעית בני, אינני אלא 'פועל' קטן, הממלא אחר כל הוראותיו של המנהל היושב כאן למעלה במקום מהודר ולבוש מחלצות, והוא זה שמרוויח הון תועפות מכל נסיעה ברכבת, על פיו יישק כל דבר והוא הקובע את כל החוקים ומועדי הנסיעות. אני אינני אלא שליח פשוט. כיו"ב יש לכל אחד מאתנו להביט על מפעלותיו בזה העולם - כשנראה לו ש'הוא' משדד מערכות, ידע שאינו אלא כ'שליח' לקיים ציווי ופקודת בורא עולם - 'מנהל' העולם...

ה. סיפר הרה"ק מקאברין זי"ע בהאי לישנא (תורת אבות, אמונה ובטחון, מו) 'מורי ורבי הסבא קדישא מלעכוויטש זי"ע ציווני לבנות בית. נסעתי ללעכוויטש לשאול מפה קודשו את הפרטים איך לבנות. והייתי שם בשבת קודש ושכחתי לדבר מזה, ואחרי שנפרדתי ממנו ונסעתי, נזכרתי מכל הענין. ושלחתי אחד שידבר אתו מזה, ואמר לו מרן הסבא קדישא זי"ע לומר לי אם תבנה על הארץ יהיה לזה קיום, אבל אם תבנה על הראש לא יהיה הבית בר קיימא (כלומר שלא יהא 'הראש' שקוע בבנין הבית). וכך היה - כל דבר שהיה אפשר לעשות אחרי התפלה, לא עשיתי לפני התפלה. ומה שיכולתי לעשות כעבור כמה שעות, לא מיהרתי לעשות מקודם. ומצוה לספר לפני בעלי בתים עד כמה ואיך שראיתי בזה סייעתא דשמיא'.

סיפר הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע (ליקוטי אמרים אות נב), שפעם היה הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע בבית בתו של הרה"ק רבי ברוך ממעז'יבוז' זי"ע, ובשעת יציאתו לדרכו מיהר מאוד ונחפז לצאת בבהילות, בטרם יצא מן הבית

באר הפרשה - פרשת קדושים

שיודע שיש 'מנהל' המנהיג עולמו בחסר וברחמים, ולא עונד כתיב בפרשתן (יט יז), 'לא תשנא את אחיך בלבבך', פרק נכבד ב'הלכות אמונה' למד מכאן בעל ה'פלא ירוויח בעמלו כלום, ומדוע יטרח לחינם'.

ביקש מבעה"ב שתאמר לו דבר ששמעה מאביה, אמרה לו מרגלא בפומיה של אבי הקדוש שאסור ליהודי להיות בהול ונחפז, כששמע זאת נעמד על עמדו ונשאר עוד זמן מה מתוך יישוב הדעת, ורק לאחמ"כ יצא לדרכו. לאחר זמן נודע שהמתינו שודדים רוצחים בדרך בכדי לשדוד את ההולכים ושבים ולרוצחם נפש, ואם היה יוצא מתוך חפזון אזי היה נופל בידיהם ל"ע, ורק על ידי שנתעכב בבית ניצל מידם. על פי זה פירש ה'דברי שמואל' את לשון הכתוב (ישעיה ל טו) 'בשובה ונחת תושעון', שעל ידי יישוב הדעת וההנהגה במנוחה מתוך האמונה הטהורה ניתן להיוושע מכל צרה.

ו. סיפר הרה"ק האדה"ז מסאדיגורה ז"ע בשם רבינו הרמב"ם, שפעם עברה שנה מלאה צרות ומקרים רעים רח"ל, והגיע מלאך מליץ לפני הקב"ה וביקש ממנו בתחנונים שיתן לו רשות להנהיג את העולם במשך שנה אחת, ויעתר לו ה' ונתן לו את מבוקשו. ואכן באותה השנה רב השפע בעולם בכל העיניים, ירדו גשמים מרובים בעונתם בנחת והתבואה גדלה על הצד היותר טוב, חיטים גדולות ובריאות, גם נשתלחה ברכה בגורן ובטחינת החיטים, אלא שכאשר באו לאפות מהם לחם התפוררה הפת לפירורים דקים כמין חול ועפר, עד שלא היו יכולים לאכול מאותו היבול. והגיע המלאך אל הקב"ה ושאלו בתמהון, מה לא עשיתי כהוגן שבגין כך לא עלתה האפייה יפה, השיב לו השי"ת, הנה כח הצמיחה הוא ע"י שהגרעינים הנזרעים בקרקע נרקבים בארץ ומתבטלים אל כח העפר ועי"ז מתחלת הצמיחה, אלא שע"ז נכנס בתבואה כח העפר אשר הינו מטבעו נפרד ואינו מתחבר כראוי, על כן הקב"ה 'משיב הרוח' - מביא רוחות שהם מנענעים ומזעזעים את התבואה עד שנפרד ממנה כח העפר שבה, וממילא יש בכח התבואה להתחבר זה לזה, ויכולה העיסה להאפות כראוי, אכן אתה לא ידעת סוד זה, ורצית שהכל יהיה בנחת, ולכן לא הבאת רוחות על העולם, וממילא נשאר בחיטה כח העפר, ולכן לא היה אפשרות לקמח להתחבר יפה יפה (הובא בנר ישראל ח"ג עמ' מ).

וכמה הילכתא גיברתא איכא למשמע מהא מילתא, בראש ובראשונה הוא האמונה הברורה ש'מה גדלו מעשיך ה' מאוד עמקו מחשבותיך', ואי אפשר לשום יציר נוצר ונברא להשיג דרכי ה', ואפילו מלאך אינו יכול להנהיג את העולם, על אחת כמה וכמה לבשר ודם קרוץ מחומר, וממילא לעולם 'אל ישב במקומו' ויתאונן מדוע אירע לו כך וכך או מדוע הגיעה עליו הרעה רח"ל, כי הקב"ה הוא מנהל העולם, ורק הוא ית' שלתבונתו אין חקר יודע מה צריך לעשות. וכבר אמר אחד מצדיקי הדורות ז"ע, צער גדול ובושה היתה לי לעבוד אלוקים אשר הנני מבין אותו... וכבר היה מעשה אצל הגה"ק ה'חזון איש' ז"ע, אשר פעם ניגש אליו אוד מוצל מאש שסבל ייסורי איוב במשך שנות ה'מלחמה', ואף אחר שנסתיימה המלחמה לא מצאה נפשו מנוח לגודל צערה. ובבואו לפני ה'חזון איש' פתח את פיו ודיבר בכעין תרעומות כלפי מעלה, שאינו מבין היאך עשה ה' ככה לעמו. פתח החזון"א גמרא, הראה לו על תוס' מסוים הידוע כמוקשה הבנה, וביקשו, ירחם נא מר עלי ויבאר לי דברי התוס'. עיין הלה בדברי הגמ' ובתוס' אשר עליו, והחל לנסות לבאר הדברים, אבל החזון"א לא נתן לו והקשה עליו בכה וכה. עד שהודה הלה שאין בידו לבאר התוס'. נענה החזון"א ואמר לו, הרי לך, שאף כמה שורות ב'תוספות' אחד אין בידך לבאר ולהבין דבריהם, היאך תחשוב שיש בידך להבין את הנהגת הבורא המנהיג עולם ומלואו, אין חקר לגדולתו ואין ביד אנוש להבינו, וממילא הסר מלבך כל הטענות שיש לך על הנהגת בורא עולם...

גם תבין מזה שלא להתלונן מדוע באות עלי כל מיני 'רוחות' - רוח סערה, רוח קדים וכו' - כל חד בדידיה, מדוע אין הקב"ה נוהג עמדי ב'נחת' רוח, כי אינך יודע אלו טובות מביאות עליך הרוחות... וכל ה'רוחות' הבאות על האדם ומזעזעות אותו הם הם המביאים לו את הטובה והברכה, ואי אפשר לו מבלעדיהם.

וכך פירש הרה"ק ה'דברי ישראל' ז"ע במאמר הכתוב בפרשתן (יט ה-ו) 'וכי תזבחו זבח שלמים לה' לרצונכם תזבחו, ביום זבחכם יאכל וממחרת, שהנה בזמן הזה בעוה"ר אין אנחנו יכולים לעלות ולהביא זבחי שלמים, אכן מה הם זבחי שלמים הנוהגים בזמן הזה - ביטול רצונו מלפני רצון ה', ר"ל, לקבל באהבה וברצון הנהגת הבורא עמו ולא לקרוא תיגר, וזהו פירוש הכתוב וכי תזבחו זבח שלמים, אם תרצו לזכות להקריב קרבן שלמים אזי לרצונכם תזבחו, 'תשחטו' ותבטלו את הרצון מפני רצונו ית', והעושה כן יזכה לפרנסה בהרחבה, וכמו שממשיך הכתוב ביום זבחכם יאכל וממחרת, כלומר שיזכה לשפע רב עד שלא יצטרך לדאוג דאגת המחר...

יועץ' (ערך שנאה), וכלשונו המהור, לא הוצרך לצוות שלא לשנוא את מי שמטיב עמו ואין לו עליו שום

עוד כתב הדברי ישראל' על הכתוב (תהילים צב טו-טז) 'דשנים ורעננים יהיו, להגיד כי ישר ה' צורי ולא עוולתה בו', שהאומר כי ישר ה' ומקבל את הנהגתו באמונה תמימה זוכה לאריכות ימים ולהיות דשנים ורעננים... ומה ערב לחיך פירושו המתוק של פמ"מ 'מגיד מישרים' נודע, בלשון הפסוק (תהילים פא ה-ו) 'כי חק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב, עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמע', שהנה 'חק' היינו דבר בלא טעם - שאין השכל מבין, ואילו 'משפט' פירושו דבר המובן בשכל, ומעתה יש לפרש בלשון הכתוב כי חק לישראל הוא - פעמים שהקב"ה מביא על האדם 'חק', אבל רק בעיני ישראל הוא חק, כי אין ביד אנוש להבין בדעתו הקצרה מדוע באה אליו הרעה הזאת, ואילו משפט לאלוקי יעקב - אצל הקב"ה המנהיג את העולם הוא 'משפט', הכל מובן וברור היטב. וגם האדם עצמו עוד יכיר שה' חק' והרעה היתה רק הכנה להביא עליו את ה'משפט' והטובה, והעדות לכך היא ביהוסף שמו - שהשי"ת שם את יוסף להעיד על כך, צא והתבונן מה אירע בגורלו של יוסף, אשר הורחק מאביו ולעבד נמכר למצרים וגם שם הושלך לבור, ובתחילה היה זה 'פרשה סתומה' בלי שום הבנה ממש שפת לא ידעתי אשמע, אך בהמשך הזמן בצאתו על ארץ מצרים התגלה לו שהיה הכל לטובה, להביאו למלוכה ולמחייה שלחו אלוקים...

ז. הרה"ק מקאברין זי"ע ביאר את הכתוב (תהילים קטו ד-ה) 'עצביהם כסף וזהב מעשי ידי אדם, פה להם ולא ידברו', עצביהם - הנה הם שרויים בעצבות מחוסר פרנסתם, מאחר שחושבים שכסף וזהב מעשי ידי אדם - שבי"ד האדם' תלוי הדבר אם יהיה לו 'כסף וזהב' או לאו, ועל כן נדמה להם שהם אשמים במצבם והנם עצבים על כך, וכל זה גורם להם שפה להם - אף שניתן להם כח בפיהם להתפלל, מכל מקום לא ידברו - אינם שופכים את נפשם בתחינה אל השי"ת, וממילא אכן מחסור להם (הובא ב'דבש השדה' [משנת תרס"ט] אות רכב).

לעומת זה ביאר בסידור 'בית אברהם', בנוסח התפילה 'יכירו בניך וידעו כי מאתך היא מנוחתם', אם יכירו בניך וידעו שכל אשר יארע להם מאתך היא, אין דבר הנעשה 'בידי' אדם, אלא הכל בדבר ה' הוא, הרי ידיעה זו גופא היא מנוחתם, שהרי בזה תשלחו נפש האדם, שהרי כאשר יכיר וידע שאי אפשר לבריה שבעולם להרוויח ולהגדיל רכושו יבין שאין לו כל תועלת ברדיפה וחנופה לעשיר פלוני או לעסקן אלמוני, ולבעל השפעה' ידוע... לאידך, מה לו לדאוג מפחדו של פלוני, ומדוע יחשוש מאיומיו של אלמוני אחרי שאינו אלא כידא אריכתא כביכול של בורא עולם, ובלא שליחות וציווי ממעל אין בידו עשות מאומה...

מעשה בבחור ירא שמים שניגש פעם אל ה'משגיח' והתלונן בפניו על ה'כעס' השולט עליו בכל עת ושעה, ובכה בפניו, רבי הושיעני, כי אינני מהלך ד' אמות מבלי לכעוס ולקצוף בריב ומדנים על כל אשר ייקרה לפני. א"ל המשגיח, הסכת ושמע למעשה אשר בפי, אולי ירווח לך, פעם עלו קבוצת גנבים על אניית נוסעים שהפליגה בהשקט ובבטח, הללו עלו כנוסעים תמימים, מתוך מחשבה לפרוץ באמצע הנסיעה לחדרו של 'רב החובל' ולהכריחו להוביל את האניה כפי רצונם... על אם הדרך שמעו מחוץ לחדרו של רב החובל שבפנים מתנהל וויכוח גדול בין מנהיגי הספינה האם לעצור באיזה 'אי בלב ים' שעתידים הם תוך כמה דקות לעבור בסמוך אליו, או למהר בנסיעה ולא להפסיק באמצע כי אחד ממנהיגי הספינה מיהר מאד בדרכו... הגנבים ניצלו שעת הכושר זאת - שיש מריבה בתוככי החדר, פרצו לחדר וכפתו את כל מנהיגי הספינה בידיהם וברגליהם, ומעתה עשו בספינה ויושביה ככל העולה על רוחם. והנה, אין צריך לומר שמשנכנסו הגנבים ושלטו על הנהגת הספינה פסק הויכוח בין מנהיגי הספינה... עתה פנה המשגיח לבחור, אמור נא האם נמשך כעסם של המנהיגים זה על זה, ענה הבחור שלא, ומדוע, כי נכנסו עתה למצב סכנה, והאיך יחשבו על דברי הבל כוויכוח שהיה ביניהם, א"ל המשגיח והרי לא נכנסו בזה לכלל סכנת חיים (שלא רצו אלו החוטפים להרגם רק לשדוד ממונם)... חשב הבחור היטב עד שהגיע למסקנא, שעד עתה חשבו את עצמם כ'מנהיגי הספינה' ולכן כעסו זה על זה - מה לך כי תחווה דעת ותתערב בעניינים אשר אני שולט עליהם... אך ברגע שבאה חבורת גנבים וכפתו אותם ביד וברגל נוכחו לדעת שאינם מנהיגים כלל, ואין הספינה ויושביה תלויים לא בהם ולא בהחלטותיהם, ואדרבה הרי הם כפותים וכבולים בידי אחרים, מעתה סר מהם כל כעס וכל דין ודברים, וינוחו בשלום על מקומם, כאן סיים המשגיח את דבריו, בחור יקר, הנך כועס ומריב עם כל הנקרה בדרכך, כי נראה לך שבידך לנהל ולהנהיג את העולם ומצבך מטוב עד רע, כל זה עד שתכיר ותדע כי הבורא מנהיג את העולם והכל תלוי בידו ואתה כבול בידי הבורא יתב"ש, אז תבוא מנוחה ומרגוע לנפשך וכל סביבתך תתנהל על מי מנוחות בשלום ושלווה.

באר הפרשה - פרשת קדושים

וכמו שאמרו חז"ל (הולין ז:): 'אין אדם נוקף אצבעו מלמטה עד שמכריזין עליו מלמעלה' (הולין ז:), אמור מעתה שהרעה שנמל עמו רעהו לא ממנו היא באה כי אין זה האיש אלא בשליח שנשלח מן השמים, מדוע ינקום במי שלא הרע לו מאומה. וז"ל ה'חינוך' (מצוה רמא), 'משרשי המצוה, שידע האדם ויתן אל לבו כי כל אשר יקרהו מטוב עד רע, הוא סיבה שתבוא עליו מאת השם ברוך הוא. ומיד האדם מיד איש אחיו לא יהיה דבר בלתי רצון השם ברוך הוא. על כן כשיצטערהו או יכאיבו אדם, ידע בנפשו כי עוונותיו גרמו, והשם יתברך גזר עליו בכך, ולא ישית מחשבותיו לנקום ממנו כי לא הוא סיבת רעתו, כי העוון הוא המסבב, וכמו שאמר דוד עליו השלום (שמואל ב' פז יא) הניחו לו ויקלל כי אמר לו ה' קלל', עכ"ל.

קדושים תהיו - שמירת מידת הקדושה וגדריה

בפרשתן (יש ב), 'דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו כי קדוש אני ה'.' ואיתא ב'זוהר' הקדוש (קדושים פא): 'תאני רבי אבא, פרשתא דא (פרשת קדושים תהיו) בללא דאורייתא היא'. וכן הוא ברש"י (יש ב) 'דבר אל כל עדת בני ישראל - מלמד

תרעומת, דמהיכא תיתי שישנא אותו, ובודאי שאוהב אותו, לא הוצרך הכתוב אלא למי שהוא אויבו ומבקש רעתו', על זה ציוחה תורה שלא לשנא אותו ולא אוהב אותו כגופו, ונהי שדבר קשה הוא לשלם טובה תחת רעה וכו', אבל כיון שציונו כן יוצרנו שמע מינה שהוא דבר שיכול להתקיים, שלא נתנה תורה למלאכי השרת ואין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו (ע"ז ג.), אלא שצריך טרחה גדולה והתמדה רבה לחשב מחשבות שמפי עליון תצא הרעות והטוב לטובתו של אדם, ואין אדם יכול להרע לחברו או להיטיב, או לנגוע במה שמוכן לחברו אפילו כמלא נימא בלי גזרת ש-ד-ג, והרבה שלוחים למקום לעשות הטוב בעיניו להנאתו של אדם בעולם הזה או בעולם הבא, כזאת וכזאת החי יתן אל לבו ויאמין בזה באמונה שלמה, ויתחזק במחשבות שהורות תמיד להעביר שנאה ולעורר את האהבה, ולפום צערא אנרא, עכ"ל.

ביו"ב כבר מצינו ב'ספר החינוך' על האמור שם בעניין (פסוק יח) 'לא תקום' ולא תטור את בני עמך', ומבאר, כי אין כל מקום ל'נקימה או נסירה' למי שזאמין באמונה שלימה ותמימה שאי אפשר לאדם לעשות מאומה מעצמו - בלא שיכריזו על כך משמים,

ח. שמעתי מ'מגיד מישירים' נפלא שליט"א לרמזו בלשון הכתוב שבפרשתן (קדושים יט יח) 'ואהבת לרעך' - מדוע נקטו לשון 'רע' (ולא איזה לשון טוב כ'ואהבת לידרך', או 'לחברך'), כי כשהידיד מיטיב אין בזה כל 'רבותא' וחיידוש לאהוב אותו, מתי 'ואהבת' כשהוא 'רעך' - הוא איש הרע, הממיר את חייך ואת שלוות נפשך מבואו ועד צאתו, וכל כך למה, כי אני ה' - שהרי גם כשחברך מריע לך, אין זה מכוחו וממעשיו, אלא כי אני ה' גזרתי עליך שתבוא עליך 'רעה' זו, וממילא עדיין עליך לאהוב אותו כבראשונה.

ט. הנה מצינו בחז"ל שלא רק המשיב לזולתו כגמולו ומחזיר לו רעה תחת רעה נחשב ל'נוקם', אלא אף הנמנע להיטיב למי שמנע עצמו מלהיטיב לו הוא בגדר 'נוקם', וכמו שאמרו (יומא כג.) 'איזוהי נקימה, אמר לו (ראובן לשמעון) השאילני מגלך, אמר לו (שמעון) לאו. למחר אמר לו (שמעון לראובן) השאילני קרדומך, אמר ליה (ראובן) איני משאילך כדרך שלא השאלתני, זו היא נקימה'. ומבאר הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (ח"ח עה"ת), כי רצו להורות לו, מה לך מתלונן על חברך על שלא עשה לך 'טובה', הרי מן השמים לא רצו שהוא ישאיל לך, משל למי שנכנס לבית המדרש ומבקש, מי כאן ראובן, מי כאן ראובן, ולא נמצא שם ראובן... וכי יעלה על דעתו לזעוק ולגעור באחד מהם, מדוע אינך ראובן... אין לו אלא לחזר אחר 'ראובן' שלו במקום אחר. כיו"ב, מדוע יקצוף על חברו שלא אבה להשאילו מכליו, הרי סימן הוא כי מן השמים לא אבו שפלוגי יהנה אותך מכליו. ומסיים שם, וז"ל. אשרי אנוש יצייר זה תמיד במחשבתו בכל מאורעותיו בחייו הפרטיים ובמסחרו, ולבו יהיה בריא ושלם - לא תעלה קנאתו על אחרים, לא ינקום ולא יטור.

י. מעשה נורא מסופר על הרה"ק מטאהש זי"ע, אשר היה דואג לשלוח בכל ראש חודש סכום כסף ל'איש פלוני', והקפיד על כך ביותר, וגם כאשר עקר האיש דירתו טרח מאד ובירר אחריו איה מקום מגוריו ושלח שמה את ה'מעטפה' (envelope)... פעם אחת גילה את 'הסוד' להנהגתו, כי משכבר הימים הלך לטבול בנהר, ובאותה שעה שהה שם אותו 'מקבל' המעות, והלה שהיה רשע מרושע ורע מעללים הניח קורת עץ על ראשו לבל יוכל לצאת מהמים הזידונים, וכמעט שלא נשאר שם... ולבסוף הניחו לצאת מן המים. וסיים הרה"ק, הנה על מעשהו הרע - שרצה

יעלה על הדעת ש'בשר ודם' יש בידו להרמות ולהתקדש כקדושתו יתב"ש, ונאמרו בזה ביאורים רבים ושונים, אך מכל מקום אין מקרא יוצא מידי פשוטו. ולמדנו מכאן, עד כמה ביד האדם להתרומם ולהתקדש, כי אין גבול למדרגות הקדושה, ואפילו משה רבינו ע"ה ג"כ נצטווה במצוות קדושים תהיו, ולכל אחד ואחד באשר הוא נאמר - 'קדושים תהיו' התקדש והתרומם עוד מהמקום אשר אתה עומד עליו.

והדברים אמורים לכל איש מבני ישראל ללא יוצא מן הכלל - ואפילו לפחות שבפחותים², כי

שנאמרה פרשה זו בהקהל, מפני שרוב גופי תורה תלויים בה. וידוע משם הרה"ק השפת אמת זי"ע, שלכאורה קשה מדוע אמרו ש'רוב' גופי תורה תלויין בה, והרי בפרשת 'כי תצא' יש יותר מצוות וגופי תורה, אלא, דאין הכוונה תלויין בה - בכל הפרשה, אלא על פסוק 'קדושים תהיו' - כי רוב גופי תורה תלויין ב'התקדשות' זו³.

ובמדרש (ויק"ר כד ט) איתא, 'יכול כמוני, ת"ל כי קדוש אני, קדושתו למעלה מקדושתכם', ונתחבטו המפרשים בביאור ההווה אמינא - 'יכול כמוני', כיצד

להטביעני בתוך הנהר אין לי 'טענה' כלפיו, שהרי לא היה אלא שליח ההשגחה העליונה, ולא עשה כן מעצמו אלא כי כך היה רצון השי"ת, אמנם על כך שלבסוף הציל את חיי, הנני מחויב בהכרת הטוב כל ימי ושנותיי, ו'בדין' שאשלח לו מעות תדיר מצד הכרת הטוב...

ואם כי נראה ש'מעשה' זה אינו שייך לבן אנוש, אך זאת נזכור כי אין מדובר בקדוש עליון שהיה בעלמא הדין לפני כמה מאות שנים... אלא בצדיק קדוש שהיה חי עמנו עד לפני כמה שנים... כי אכן הוא 'חי' כפשוטו את דברי 'החינוך' הנ"ל, כי ה' אמר לו קלל...

יא. כתב ב'חידושי מהר"ם צבי' (מרבי משה צבי וינגרטן אב"ד שעדליץ, שהיה מגדולי הדור לפני כמאה וחמישים שנה) משל נפלא אשר דרש בשנת פטירתו (בשבת תשובה תרי"ט) לבאר דברי הכתוב קדושים תהיו כי קדוש אני ה', וצ"ב, מה ענין זה לזה, ומה נתינת טעם יש בדבר, כיצד יתדמו בני ישראל להקב"ה, כי הוא קדוש אחרי שאין בו כל חומר, ואילו אנו חומר גס יש בנו המושך אותנו מטה מטה, והרי זה על דרך שתאמר גיבורים תהיו כי גיבור אני ה', והרי אין הנידון דומה לראיה - הקב"ה גיבור ואנו איננו גיבורים, מעתה אף גבי קדושה יקשה כיו"ב... אלא ביאורו, בדרך משל לבעל חנות גדולה, גודל החנות כגודל כל הרחוב, מלאה סחורה מזן אל זן, אה, פלאי פלאות... ויהי היום, ובעל הבית הוכרח לעזוב את ארצו ואת מולדתו למשך חודש ימים תמימים, ג' ימים וג' לילות לא הצליח בעה"ב לעצום עין בשינה לגודל דאגתו אודות עניני החנות ועסקיה, עד שהחליט בעצמו להאציל מכוחו על הגדול שבפועליו, עליו יטיל את אחריות כל ה'עסק', וכן עשה, מיד בבוקרו של יום ערב 'מסע הקודש' קרא לו בעה"ב, הפקיד בידו את 'המפתח' של בית העסק, והורה לו על שמירת העסק וכל הכרוך סביבו, גם הוסיף להזהירו באלפי אזהרות וציווים לבל יהין לזלזל בתפקידו הרם והנישא כי אחריות גדולה בידו. משם נסע בעה"ב ומשפחתו ויחנו במחוז חפצם, שם עשה מה שעשה ופעל מה שפעל, עד שבעזהשי"ת הגיע עתו וזמנו לחזור לעירו... ויהי בבואו העירה, מרחוק כבר 'הריח' כי משהו איננו כהוגן, בראותו כי החשיכה שולטת בסביבות החנות, לבו החל לדפוק בקצב מהיר בכפליים, וישא רגליו וירץ לתוככי החנות ולעניו נגלו 'בוקה ומבולקה', אין מוכרים ואין קונים, כל הסחורה נגנבה, אויה, שוד ושבר, כל השקעותיו עלו בתוהו. ב'נשימה אחת' עלה לביתו של ה'שומר', העירו משנתו ופתח פיו בגערה ושאגה אדירה, מה עשית... מדוע לא מלאת אחר פקודתי, ולא שמרת את כל בית העסק, על מה ולמה מסרתי בידך המפתחות... אמר לו, אדוני הבוס, תנוח דעתך, ותשקוט סערת רוחך... מה כל ה'עסק' אודות מפתח אחד... נו... כמה שווי המפתח, סך חמשה שקלים, קח חמשה שקלים והנח לי לישן שינת הליל... ולא הבין סכל זה, שב'מפתח' זה תלויה ועומדת כל מצבו ומעמדו, פרנסתו ועשירותו של בעליו.

כיו"ב ייאמר לבאר בקרא, 'קדושים תהיו', ובל תחשבו כי 'מצווה' יש בזה ככל המצוות דוגמת חמשת השקלים, אלא המפתח של כל בית העסק נמצא כאן, וזהו כי קדוש אני, ב'קדושה' זו תלויה כל האידישקייט (היהדות), על כן יש לכם להיזהר בה ביותר (אף שבאמת אין ערך אפילו למצוה קלה שבקלות, מ"מ האדם עלול לדוש בעקיביו מצוות קלות ולהחשיבם בטעות כדבר קל ערך, אבל עליו לדעת שהקדושה היא היא המפתח של התורה ומצוות).

יב. כה אמר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (בפרשת ד"ה קדושים), 'פרשת קדושים' מתחלת בקדושים תהיו משם ממשיכה התורה לדבר בכל מיני פגמים וענייני עריות, ולסוף הפרשה נאמר שוב והייתם לי קדושים (כ כו). והיינו, כי

באר הפרשה - פרשת קדושים

ביר כל בריה להתקדש ולשבור תאוותו". וכך איתא ירצה, ע"ד אומרם ז"ל (קדושין לט:): ישב אדם ולא עבר ב'אור החיים' הק' בפסוק 'קדושים תהיו', וז"ל, עוד עבירה נותנים לו שכר בעושה מצוה, והוא מאמר

מתחילה אומרים לאדם שמור עצמך בקדושה, אך אם נכשל ונפל ממדרגתו, לא יאמר נואש, אלא מכאן ואילך והייתם לי קדושים - שוב וקדש עצמך מעתה. כי נפשו של כל יהודי קשורה לאביו שבשמים, אף אם עבר את העבירות החמורות ביותר. ורמז לדבר בלשון הפרשיות 'אחרי מות - קדושים', שכבר איתא בזה"ק (ח"ג קלה:): ש'מיתה' מורה על 'נפילה', וגם אחרי מות - אחרי שהיה לו 'מיתה' ונפילה ל"ע עדיין יתחזק להיות בכלל קדושים...

הנה בסוף הסדרה נאמרה פרשת 'מעביר בנו למולך', והחמירה תורה מאד בעונשו כדכתיב 'ושמתי אני את פני באיש ההוא ובמשפחתו והכרתי אותו ואת כל הזונים אחריו וכו' ופירש"י פונה אני מכל עסקי ועוסק בו, והנה לשון קשה כזו לא מצינו בכל התורה בשום שאר עבירה, ואעפ"כ מיד לאחר מכן כתיב 'והתקדשתם והייתם קדושים כי אני ה' מקדישכם', ופירש"י 'זו פרישת עבודה זרה'. הקשה הגאון ר' שמואל בירנבוים זצוק"ל (ראש ישיבת מיר ארה"ב) הלא מדובר כאן ברשע שדעתו פונה ל"ע להעביר את בנו למולך והקב"ה מזהירו באזהרה חמורה מאד 'ושמתי אני את פני באיש ההוא וכו', וכי אומרים לאדם כזה שיהיה 'קדוש', הלא לכאורה יש לו דרך ארוכה של תשובה גדולה עד שיהא ראוי ליקרא 'קדוש'. אלא הפשט הוא דבאמת יש כח בנשמת ישראל להתהפך ברגע אחד משאול תחתית של טומאה עד למדרגה של 'קדוש', שהרי כל אחד הוא 'חלק אלוה ממעל ממש' וא"כ יש בכח נשמתו להיות ברגע אחד קדוש, ואפילו רשע כזה הקב"ה מזהירו ואומר לו 'והתקדשתם והייתם קדושים'

ונראה להוסיף דהנה מרגלא בפי העולם בדרך צחות על סמיכת הפרשיות ד'אחרי מות קדושים' דלאחר שמת אדם אז פתאום מספידים אותו, משבחים ומהללים אותו, קדוש היה טהור היה בעל מידות היה וכו', ולפי הנ"ל נראה שאינו שחוק כלל, אלא צריך לדעת דאפילו 'אחרי מות קדושים', אע"פ שנשמתו של אדם כביכול מתה בעודה בגופה (ורשעים בחייהם קריים מתים) ומרגיש האדם בעצמו שהוא כמו מת מצוה ממש חפשי מן המצוות, מ"מ בל יאמר נואש לנפשו אלא גם 'אחרי מות' יכול להיות קדוש וטהור כמו צדיק הדור ממש.

יג. בספר 'ליקוטי ישרים' (אלול ימים נוראים, עמוד צח אות ט"ז) וז"ל, בבית מדרשו של הרב הקדוש ר' חיים מצאנז ז"ל נעשה פעם ביום כפור קודם תפלת נעילה רעש גדול, יהודי אחד צמא למים, וכמעט שנתעלף, היהודי היה ידוע בעירו לקמץ גדול (והיו כאלה שמצאו מקום להתלוצץ עליו, כי בכל השנה אינו נותן לעני אפילו מעט מים לשתות, יטעם נא עכשיו בעצמו טעם של צמאון למים), בראות האנשים שעמדו סביבו שהוא נמצא בסכנה הלכו לדיינים לשאול כדת מה לעשות, הדיינים הורו לתת לו מעט מים בכפיות פחות מכשיעור מלא לוגמיו, אבל בכל כף וכף שנתנו לו גבר צמאנו יותר ויותר, לא רצה ר' בעריש הדיין שהיה גם הראב"ד דמתא לסמוך על דעת עצמו, ונגש אל הצדיק הדברי חיים, הפסיק אותו מעבודת הקודש, סיפר לו את כל המאורע, ושאל מה לעשות, השיב הצדיק, תאמרו לו שבעד כל כוס מים שישתה יתן מחר מאה רייני"ש (שהיה בשעתו סכום אדיר ועצום) על צדקה ואם יסכים לכך תתנו לו לשתות כמה שירצה, כששמע הגביר המתעלף את פסק הדין של הרבי מיד שבה רוחו אליו וצימאונו חדל.

ולדין ייאמר, פעמים שהאדם עומד בתוקפו של נסיון, אם בשמירת עיניים או נצירת פיו ושאר ענינים, והוא זועק במר נפשו, אוי אוי, יצר כה קשה, יצר כה גדול, אינני יכול לעמוד בזה, אינני מסוגל - ממש יציאת נשמה באם לא אכנע ואסגוד ליצרי... ילמד ממעשה זה, הנה העשיר הלז גם היה נראה בחוש שאינו מסוגל לעמוד בצמאונו, ונפשו כבר פורחת ממנו וכמעט שנתעלף, וגם הרב הבין שמותר לו לשתות (עכ"פ בשיעורים) מ"מ כאשר הקמץ הבין שהדבר יעלה לו ביוקר עד מאד אז לפתע שבה רוחו אליו. אף אנו, אם נבין בכל נסיון שהנכשל נחשב כהפסיד מאה רייני"ש ולאידך המתגבר הרוויח מאה רייני"ש, אז הכל יפוג, לפתע פתאום יסתלקו כל הקשיים, וכל הנסיון כלא היה.

וביתר עומק, הרב ראה שיש כאן מצב של קושי וסכנה ועל סמך זה התיר לו לשתות ב'שיעורים', אבל הרה"ק הדב"ח הבין בקדשו שזה רק 'נסיון' ותו לא מידי, ועל המתנסה להשיב לעצמו את ה'תשובה' של עת נסיון, והיינו להבין שיש רווח מול הפסד, וההתגברות שווה לו לאין ערוך פי כמה וכמה, אין כל ערוך לשכרו של המתגבר על נסיונות היצר - יותר משווי של מאה רייני"ש לכוס מים, וממילא תשוב אליו רוחו וצימאונו יחדל, ואף אנו, גם מי שנראה לו בעת הנסיון כ'סכנת מוות' אם לא... אם יבין שזה נסיון ויחשב את הרווח, יהיה לו ממילא 'תחיית המתים', והכל כלא היה.

מה שאמרו זכרונם לברכה (אבות ד ה) עבירה גוררת עבירה ומצוה גוררת מצוה, שאם תשית דעתך למלאות תאוותך הרעה פעם אחת תמשך אחריה כמה פעמים, ואם תזכה להיות גיבור בארץ לכבוש יצרך ולעצום עיניך מראות ברע פעם אחת יקל בעיניך לעשות כן כמה פעמים. כי התאוה תמשוך הבשר (את האדם) כמשוך היין אל שותיו, כי הסובאים לא תשבע נפשם לעולם ביין אלא יתאוו אליו תאוה גדולה. ולפי הרגילם נפשם בו תחזק עליהם תאוותם, ולו ישנתו שם כוס מים יפוג יקוד אש תאוות היין ויערב להם. כן הרבר הזה, כל איש בהרגילו בתאוות ובהתמידו בהן יחזק עליו יצרו הרע יום יום, ובהמנעו מהם ישמח בחלקן תמיד

הכתוב קדושים תהיו - מצוות עשה, שבבא עבירה לידו יתרחק מעשותה, וזוה קיים מצוות עשה של קדושים תהיו. והוציא זכרון מצוה זו בלשון זה של קדושים, לומר, שכל המקיים מצוה זו נקרא קדוש. ולמעט זה דקדק לומר אל כל עדת בני ישראל, לומר, כי מצוה זו - קדושים תהיו, היא מצוה שישנה בכל אדם. שכל איש ישראל בקיימו מצוה זו קדוש יאמר לו, ואין הדרגה בישראל שתהיה נמנעת מהשגה זו.

אכן, מה יעשה האדם וחי - לבוא לידי הקדושה, ע"י שירגיל את עצמו מעט מעט, וכך מצינו בספר החינוך (מצוה שפ"ז), וז"ל. ודע בני ותהא מרגלא בפומך

יד. דברים נפלאים כתב הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (לשבת הגדול ד"ה טעמה) עד כמה חשוב כל 'משהו' שעושה וכל 'נקודה טובה' שיש בו, שמהאי טעמא החמירו חכמים וגזרו על חמץ שהוא אסור אפילו במשהו - אף שאין בו לא בנותן טעם ואין בו ממשות, מה שלא נמצא כן בשום איסור שבתורה, וז"ל, כדי לעורר מדה טובה מרובה במדת החסד על כל אחד ואחד מבני ישראל אשר אם נשאר בו עוד עכ"פ מדה טובה במשהו בעלמא וגם טעם אין בו, עם כ"ז לא ידח ממנו נדח להוציא ממסגר נפשו להאיר אותו מתוך החשכה ולהשפיע עליו חסדו הגדול. עכ"ל.

ידוע בשם הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע, על זה הפסוק (ויקרא יא מד) 'והתקדשתם והייתם קדושים', שיש לנו ללמוד מדרכי השיכור, כי מתחילה ישתה מעט, ואח"כ עוד מעט, ועוד ועוד... עד שנכנס למדרגת 'שיכור', כמו כן בענייני קדושה, תחילה יקיים 'והתקדשתם', מעט, ועוד קמעא, ועוד קצת, עדי שיגיע למדרגת הקדושה הראויה. הוסיפו על כך רמז בלשון הכתוב (שה"ש א ב) 'כי טובים דודיך מיין', שהדרך להתקרב אל הקב"ה באהבה וחיבה היא מין - על דרך השותה יין...

ויתבאר הענין במעשה שלא היה באיש יהודי ונקרא שמו ר' יענקל, שפתח מסעדה (רעסטאראנט) לצורך פרנסתו, וראה בכל זה זכות נפלאה להאכיל ולהשקות את בני ישראל רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף (מלבד פרנסתו שנתברכה בס"ד), מטבע הדברים היה כל היום מסובב במאכלים טובים ושמנים והיה נוגס בכל עת למלאות רעבונו... והיה האיש הולך וגדל במידותיו - לארכה ולרחבה. כראות נוס"ב את המצב, כי אביהם הולך וגדל, פנו אליו בדרכי נועם, אבינו רועינו, הדבר מסוכן מאד לבריאות גופך... אנא שמור עצמך שלא לאכול יתר על המידה, ור' יענקל ענה לעומתם, איני יודע מה אתם סחים, כמעט שאינני טועם במסעדה, והם בשלהם, לא יתכן שמידות הגוף יתגדלו כל כך מבלי אכול מאומה, והוא אומר אינני אוכל, אין לי רגע אחד פנוי, ב"ה ידי מלאות בעבודה לשרת את הקונים, הגידו נא לי מתי אני אוכל...

באחד הימים בהגיע זמן נעילת שערי המסעדה, נקרא האיש ע"י 'פועל' נכרי שעבד אצלו בנאמנות, ואמר לו, בא נא עמדי, והכניסו לחדר צדדי, שם נתגלה לעיניו שולחן מלא וגדוש, הר גבוה של מיני מאכל מכל המינים והסוגים, בשר ודגים וכל מטעמים, שאלו ר' יענקל - מה זאת, ענה הנכרי הנה זה עידן ועדנים שמעתי את הוויכוח בינך לבין בני ביתך, החלטתי לעשות מעשה, זה היום כל מה שראיתי אותך אוכל הנחתי כנגדם אותם המאכלים ע"ג השולחן, מתוך כוונה שבגמר היום תראה ותבין כמה פרוטה לפרוטה מצטרפת עד שזה הקטן גדול יהיה... כל מה שאתה מכניס לתוך גופך בסתר, הרי 'נפרעין ממנו בגלוי'... הכל ניכר עליך ולא במהרה תוכל להפטר מזה.

כך גם ברוחניות, יכיר וידע כי כל מעט קדושה, מעט תורה, רק נראה לו כמו שזה מעט, אבל באמת מצטרף זה לזה ונעשה חשבון גדול ומתקדש בקדושה גדולה עד מאד, הכל יראה עליו לבסוף... וזאת למדנו מענייני דיומא, מ'ספירת העומר', שלכן סופרים בכל יום, להראות שכל דבר קטן - כל שינוי קטן נחשב מאד - ס"ה עלה המספר במספר אחד מיום האתמול, וכבר מברכין על השינוי בריבוי המספר - כי גם בזה נוסף קדושה גדולה...

לפני והי' תמים, ונ"ל דהנה הליכה אחרי ה' - היינו שמירת כל התורה כולה בכל תנאיה ופרטיה, אך מה שאדם מוסיף מדעתו לסייג מקרי הליכה לפני ה' (והיא מעלה יותר גדולה), דאדם מתבונן ומוסיף מדעתו שלא יבוא לידי חטא, עכ"ל.

הוסיף על כך עוד ה'חתם סופר' זי"ע (תו"מ ד"ה ואומר) כי בעשיית גדרים וסייגים ניכר מעלת בני ישראל על אומות העולם, כי האומות אינם מוסיפים מעצמם עוד גדרים אלא רק מנהג אבותיהם בידיהם, מה שאמרו להם לעשות ותו לא, אכן בני ישראל מוסיפים לקדש עצמם גם במותר מתוך אהבתם את הבורא ית"ש. ועפ"ז מבאר בלשון הכתוב בסוף פרשתן (כ כד) 'ואומר לכם אתם תירשו את אדמתם ואני אתננה לכם לרשת אותה ארץ זבת חלב ודבש אני ה' אלוקיכם אשר הבדלתי אתכם מן העמים', בהקדם מה דאיתא בגמ' (ברכות לה:): 'ת"ר ואספת דגנך מה ת"ל וכו' הנהג בהן מנהג דרך ארץ דברי ר' ישמעאל, רבי שמעון בן יוחי אומר אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וקוצר בשעת קצירה ודש בשעת דישה וזורה בשעת הרוח תורה מה תהא עליה, אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים', ומעתה יש לפרש בכוונת הכתוב, שכך אומר הקב"ה אעפ"י שזאומר לכם אתם תירשו את הארץ ביגיע כפיכם וכדכתיב 'ואספת דגנך', 'מכל מקום אוסיף להתחסד ואני אתננה לכם לרשת אותה בלי שתטרחו בזה אם אהיה נקרא אלוקיכם אשר הבדלתי אתכם מן העמים היינו עי"ז שיהיה ניכר ההבדל הגדול ביניכם לבין העמים' והיינו שבזכות עשיית הגדרים והסייגים נזכה

כל היום, ויראה כי האלוקים עשה את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים ללא תועלת של כלום'.

והנה איתא במדרש (ויק"ר כד ו) 'כל מקום שאתה מוצא בו גדר ערוה אתה מוצא בו גדר קדושה'^{טו}, וכלומר, שככל שירבה האדם בגדרים וסייגים^{טז} להתרחק מן העבירה כך יזכה לתוספת קדושה.

זכה ביאר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (תו"מ ד"ה ואמר איש) במאמר הכתוב בריש פרשתן (יש ג-ה) 'איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו וגו', אל תפנו אל האלילים ואלהי מסכה לא תעשו לכם וגו', וכי תזבחו זבח שלמים לה' לרצונכם תזבחהו', שהנה הרבה מקיימים את המצוות כ'מצוות אנשים מלומדה', והכוונה, כי כך חנכו אותם הוריהם והרגילו אותם לקיים את המצוות, וזהו אומר 'איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו' - מחמת ש'איש אמו ואביו תיראו' על בן 'את שבתותי תשמרו, ואל תפנו אל האלילים' כי הם לימדו אותו על כך, ובמה יודע איפוא שרצונו וחפצו לעבוד את ה' מתוך בחירתו - רק על ידי שמוסיף גדרים וסייגים - כל אחד כמה שיודע מרת נפשו שבוה הוא נצרך לגדר וסייג, מקדש עצמו במותר ומוסיף על מה שציוו אותו אביו ואמו, וזהו שאמר הכתוב וכי תזבחו זבח שלמים, שאינם באים על חטא אלא 'הן הוספת נדבה', וכל כיו"ב כשמוסיף 'לנדוב' מעצמו יתר על עצם המצוות זה סימן וראיה 'כי לרצונכם תזבחהו' - בבחירה ורצון וחשק ואהבה רבה".

וביותר מכך מעלתו גדלה כמו שכתב הרה"ק ה'חתם סופר (פרשת לך לך) אני א-ל ש-ד-י התהלך

טו. וביאר הרה"ק ה'חזוה מלובלין' זי"ע (הובא בדברי יחזקאל ליקוטים בפרשתן) כי באמת כל מצווה ומצווה מקדשת את עושיה, כדאמרין בברכת המצוות 'אשר קדשנו במצוותיו'... אלא שבשאר מצוות פעמים שאין האדם מרגיש שהוא מתקדש על ידה. משא"כ בענייני קדושה, אתה מוצא קדושה, כל איש ואיש - יהיה מי שיהיה ירגיש התעלות והתקדשות בגדר לקדושה שהוא עושה. ויעידו כל בני עולם איש איש ממדרגתו - שאחר 'התגברות' מתמלא הלב בסיפוק והתעלות עצומה.

טז. הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע מבאר בפסוק בפרשתן (קדושים יט כח) 'ושרט לנפש לא תתנו בבשרכם', דהיינו 'בשביל בשרכם', ומרמז על עסקי האדם לצורך פרנסתו. ובא להזהיר את האדם 'ושרט לנפש לא תתנו' - אל תעשו שריטות, חריצין ונעיצין ב'נפש', בעד עסקי הפרנסה, ולזמן הזה ייאמר, על כל ה'כלים' הנצרכים כביכול ל'צרכי פרנסה', היזהרו והישמרו על נפשתיכם, שלא לשרוט הנפש והנשמה עבור הפרנסה.

יז. בענין זה כתב בעצמו (הרה"ק ה'חתם סופר זי"ע, בשו"ת, או"ח סי קצז) לבאר מאמר הגמרא (יבמות קט:): כל האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו, והכונה שרוצה רק ללמוד מבלי לקיים, והוא מחדש עוד רמז בזה, האומר שאין לו אלא (קיום) התורה כמו שלימדוהו מבלי להציב לעצמו גדרים וסייגים הנחוצים לו אזי אפילו תורה אין לו...

באר הפרשה - פרשת קדושים

יא

לרשת את הארץ במנוחה ולהרמת קרן ישראל על אומות העולם. ובמקו"א מוסיף שהגדרים וסייגים הם החומה המגינה עלינו מעין רעה של אומות העולם' (דרשות, שבת שובה תקנ"ח ד"ה פסוק ויאמר אליהם).

ואהבת לרעך כמוך - תיקון המידות מבית ומחוץ בפרשתן (קדושים יט יח), 'ואהבת לרעך' כמוך י"א אני ה'. וכבר אמר התנא רבי עקיבא שפסוק זה הוא כלל גדול בתורה² (ירושלמי נדרים ט ד).

יח. ויש לדעת, כי אף שנצטוונו מפי הגבורה 'ואהבת לרעך כמוך' - שתהא אהבתנו לכל יחיד ויחיד מבני ישראל כאהבת איש את עצמו. מ"מ ביותר יש לו ליהרר בכך בביתו פנימה בהנהגת 'מידות' טובות לעקרת הבית (ובני הבית). וכך אמר הרה"ק רבי יצחק מווארקא זי"ע, שאין לומר שתכלית הנישואין הוא ליישובו של עולם, שהרי הרבה דרכים למקום היאך לעשות כן, ובעל כרחך שהעיקר הוא למען יתקן את מידותיו כדבעי.

הרה"ק רבי משה אונגאר זי"ע שלח פעם מכתב לחותנו הרה"ק ה'דברי חיים' מצאנז זי"ע ובו מפרט כמה וכמה מעלות על בחור פלוני שהציעו לו ליקח לחתן לבתו, שלח לו ה'דברי חיים' תשובתו, 'את העיקר לא כתבת לי האם הוא 'מענטש' (אנושי) ככתוב בתורה (דברים כב טז) את בתי נתתי 'לאיש'...

כבר פירשו צדיקי בית בעלזא הטעם שנשנית מסכת אבות בתוך סדר 'נזיקין', שמידות מעוותות הם המזיק הגדול ביותר. וכן מתאמרא בשם הגה"ק רבי ישראל סלנטער זצ"ל שאדם הנכנס לבית המדרש בפנים זועפות ונפולות הרי הוא בגדר 'נור ברשות הרבים', ואף אנו נעני אבתריה שהמראה פנים זועפות בביתו הרי הוא 'שור נגחן'... הגה"ח רבי זלמן בריזל זצ"ל היה אומר לאברכים שעמדו בשערי הנישואין, שכל העובר עליהם בחיי היום יום - אם ראש הכולל גער בהם, או החברותא עזבם לאנחות, וכו' וכיו"ב, כל אלו לא ישפיעו על מצב רוחם רק עד דלת הבית, אבל בבית פנימה - די ווענט זאלן טאנצן (כותלי הבית ירקדו ויקפצו מרוב השמחה שתשרה שם).

והוא עצמו נהג עד אחרית ימיו, בכל עת שנכנס הביתה לרקד ריקוד 'קאדצ'קע' (מין ריקוד שמח הנהוג בעיה"ק ירושלים) מול בני הבית להשרות שם שמחה, והיו מעידין בניו ובנותיו, כי רוח השמחה הייתה שורה בבית אף בימים מקדם כשהלכו לישן שינת הליל מבלי להכניס אפילו חתיכת לחם לסעודת הערב מרוב עוני ומחסור, אבל השמחה לא משה מאהלם מעולם.

הרה"ק ה'דברי יואל' זי"ע היה אומר, כי ידוע מה שכתבו הראשונים (תשבץ קטן תסד-תסו) שכל מעשי ומנהגי מעמד החופה אנו למדים ממעמד מתן תורה. האבוקות של אש המה כדוגמת האש והלפידים הבעורים, ז' הברכות הם נגד שבעת הקולות וברקים; וכן כל הדברים. ומה שנוהגים לשבר כוס תחת החופה (רמ"א אבה"ע סה ג) ביארו (פמ"ג או"ח משב"ז תקס סק"ד) שהוא זכר ל'לוחות ראשונות' שנשתברו. ואמר הרה"ק ה'דברי יואל' זי"ע שהרי בשבירת הלוחות נגרמה שכחת התורה לישראל (עירובין נד.), וזאת מרמזים לחתן וכלה בשבירת הכוס - בראשית דרכם בבניין בית נאמן בישראל, זכרו כלל גדול, בכדי לשמר את השלום בבית, פעמים שעל האדם לשכוח מה עשו לו וכדו', ויעשה עצמו כמי שאינו זוכר מאומה, ובזה יתרבה ויתגדל השלום באהלם.

ביאור נפלא כתב בעל ה'תולדות יצחק' לרבי יצחק קארו דודו של ה'בית יוסף', בקרא דכתיב (בראשית ב כא) ויפל ה' א' תרדמה על האדם, ואז ברא לו את אשתו חוה, רמז שהאדם יעשה עצמו נרדם בביתו, ולא יהיה קפדן עם אשתו ובני ביתו (כלומר שכשנעשית איזה עוולה בביתו, יעשה עצמו כמו אדם ישן שאינו רואה את הנעשה סביבו).

יט. וזה לשון ה'מסילת ישרים' (פ"א) ואהבת לרעך כמוך, כמוך בלי שום הפרש, כמוך בלי חילוקים, בלי תחבולות ומזימות, כמוך ממש. עכ"ל.

כ. כבר אמרו, כי אם 'ואהבת לרעך כמוך' זה כלל גדול בתורה, נמצא שמי שאינו הולך בדרך זו, יצא מן הכלל... מצינו לגדולי וצדיקי הדורות שהפליגו במידה זו, פעם ביקר הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע את החולה שלטענת הרופאים כבר הגיע עד שערי מוות... כיון שנכנס פרץ החולה בבכי מר, על כך שהוא עומד לעלות לעלמא דאתי, לתת דין וחשבון מפעלו אבל לרש אין כל, אמר לו הרה"ק אם דבר זה הוא הטורד את מנוחתך - תנוח דעתך כי אתן לך מחצית מחלקי בעוה"ב ומהשכר המגיע לי על כל פעלי בתורה ומצוה מעודי ועד היום הזה, ואכן נתן לו את חצי חלקו 'בקבלת קניין'... לאחר כמה שעות החזיר את נשמתו ליוצרה, שאלו תלמידיו, הלוא ידע הרבי כי בקרוב ממש יסתלק הלה מן העולם, וכי היה שווה לתת לו חצי עוה"ב בעד חיי שעה... אמר להם כדאי לתת את כל העולם הבא, העיקר למנוע איין קרעכץ (אנחה אחת) של יהודי.

וכבר העיד הרה"ח ר' יואל אשכנזי ז"ל ששמע מהרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע שאמר מ'דארף וויסן אז אויסהערן

ישים אליו לבו ויקיין מתרדמת יצרו יהיה לו עזר, כי הבא ליטהר מסייעין אותו, ומה גם כי הימים האלה מסוגלים לזה - עת שהגיעו אבותינו ליטהר, ואנחנו נחליץ חושים לעשות כמעשיהם, וליזהר בכל סדרי שהרה, ובפרט בענין שנאת חנם צריך לדקדק מאד, כי ידענו מה היה לתלמידי ר"ע בין פסח לעצרת (ומביא שם טעמים מדוע דייקא ימים אלו).

ובן כתב הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (חודש אייר ג א) שמנין מ"ט ימי הספירה עולה בגימטריא 'לב טוב', ולרמזו לן, שבימים הללו עלינו להפך את לבבנו ל'לב טוב'. והיינו, שלא די לו לאדם להיזהר מלצער את רעהו, אלא בטוב לבו ירבה ב'עשה טוב' כדי לעודד איש את רעהו ולגמול עמו כל טוב.

כתב הגה"ק רבי חיים וויטאל זי"ע (שער הקדושה ח"א פ"ב) שעל כן לא נכתב עניין המידות הטובות והרעות בתורה הקדושה, כי המידות הם ההכנה לתורה, כדי שיוכל האדם לקיים המצוות. וכך אמרו (תנ"כ"א רבה א א) דרך ארץ קדמה לתורה. אשר על כן יזהר אדם במידותיו עד למאד, ובפרט בימים הללו, ימי הספירה שיעקר עבודתם בתיקון המידות.

בה כתב החיד"א זי"ע (לב דוד, פ"ל אות יב), וז"ל, בימי העומר צריך ליזהר ביותר בעבודת ה' בתורה ובמצות, מפני שהם ימי דין, וכשיצאנו ממצרים היינו מתטהרים בימים הללו לקבל התורה הקדושה, וכשם שבימים ההם ע"י התעוררות ישראל ליטהר ממרום שלח שפע קדוש להיותם עזים ומגינים, כן עתה אם

א איד, און אריינברענגען אין איהם א גוטע הרגשה, איז נישט ווייניגער ווי זאגן טויזנט מאהל נשמת [צריך לדעת שלהקשיב ליהודי ולתת לו הרגשה טובה חשוב עד מאד - לא פחות מלומר אלף פעמים נשמת] (שיח זקנים ח"ג). וכך היה מעשה אצל הגה"צ רבי אליהו לאפיאן זצ"ל, אשר פעם אחת ביוה"כ נחלש אחד המתפללים שהיה זקן בא בימים מחמת הצום, והלך לנוח בחדר צדדי, קודם נעילה קרא ר' אליהו לאחד הבחורים ואמר לו שילך לשהות על יד אותו זקן וישגיח עליו ועל שלומו, נענה הבחור כי נכספה וגם כלתה נפשו להיות בתפילת נעילה בהיכל הישיבה, לשפוך שיחו ולהיות שותף להתעוררות הגדולה האוחזת בקהל, אמר לו רבי אליהו, לגמול חסד עם הזולת חשוב יותר מתפילת נעילה....

כא. הגה"צ רבי אליהו לאפיאן זצ"ל היה אומר. כי הקובע עם ה'בנאי' שיבנה עבורו בית מהודר, הרי הוא מפרט לו כל פרט ופרט של הבניין, כמה גדול יהיה כל חדר מחדרי הבית ואיככה יבנה. אך לגבי בניית ה'יסודות' לא יקבע עמו מאומה, כי מובן מאליהו שעל הבונה להניח יסודות כנדרש, שהרי ללא יסודות אין 'בניין' כלל... כיו"ב לענין המידות, התורה ציוותה לנו הרבה מצוות בעשה ולא תעשה, אך לא נתפרש בה ענין המידות, כי המידות המה היסודות שעליהם הושתתה כל התורה. ומבלעדי ה'יסודות' לא יוכל האדם להעמיד את 'בניין' התורה כראוי... כב. סיפר הגאון רבי משולם דוד סאלאווייציק זצ"ל שבצעירותו שלחו אביו הגרי"ז זצ"ל למסור סכום מעות לאיש פלוני עני ואביון. התנצל הבן ושאל אם אפשר לו לדחות את השליחות לזמן מאוחר יותר, כי זה כשעה ומחצה הוא מתייגע בסוגיא חמורה מאד שלא מצא בה ידיו ורגליו ורק עתה הוא מתחיל להבינה, על כן ברצונו לסיים את לימודו ומיד לאחמ"כ יקיים שליחותו, נענה הגרי"ז וסיפר מעשה שהיה אצל אביו הגר"ח זצ"ל, פעם ישב באסיפת הרבנים עם גדולי הדור, ובין הדיבורים נתגלגלה השיחה אודות הגאון רבי אליהו מייזל זצ"ל, נענה אחד מן היושבים ואמר אודותיו בנימת ביטול, שמכיוון שעסק כל כך הרבה בצרכי ציבור בצדקה וחסד על כן לא נותר ממנו ספר חידושים (ואם היה ממעט בחסדים' היה יכול ללמוד ולחדש יותר)... כשמוע כן הגר"ח נעמד על מקומו בסערה, וזעק, כשיהודי לומד תורה, ובאמצע לימודו מבקשים ממנו לעשות איזה 'טובה' ליהודי (במקום שאינה נעשית על ידי אחרים), והוא דוחה אותם בטענה שאיננו יכול להפסיק מלימודו, אזי גם כאשר הספר פתוח לפניו הרי הוא כסגור... אבל אם הוא סוגר את הספר והולך לסייע ליהודי, אזי גם כאשר הספר סגור הרי הוא כפתוח... ובזה יזכה לסייעתא דשמיא, והתורה מתברכת אצלו.

כג. הנה רבים עוסקים בכל יום מימי הספירה באחד ממ"ח קנייני תורה, וכשתעיין תמצא שהקנין הל"ב הוא 'אוהב את הבריות', ובזה יבואר הטעם שפסקה המגפה אצל תלמידי רבי עקיבא בל"ג בעומר, שלאחר ש'הגיעו' ל'אוהב את הבריות' כבר 'נהגו כבוד זה בזה'.

כד. הגאון רבי שלמה ברוך פראגער (בן הגאון רבי יעקב פראגער חתן מהר"ם שיק) נכנס פעם לביתו של הרה"ק רבי ישעיה'על מקערעסטיר זי"ע, אמר לו הרבי, עכשיו תירצתי תירוץ אחד על שבע קושיות... רש"ב התפלא על הגאונות המופלגת והמתין שיאמר לו את הפלפול הארוך. רבי ישעיה'על הסביר מיד, הנה ישב כאן יהודי ושפך את מר לבו

באר הפרשה - פרשת קדושים

יג

שבביתנו ז' נפשות המקשות בחזקה את הקושיא וכי תאמרו מה נאכל, ותירצני הכל בתירוץ אחד שנתתי לו מאתיים רייניש, והכל נתיישב בטוב טעם ודעת (הובא בספר מופת הדור).

פעם אחת בא לפני הרה"ק רבי ישעילע זי"ע איזה בנש"ק ת"ח גדול ומקובל מופלג, ומשראה את הציבור הגדול המשחר את פני הרה"ק נתעוררה קנאה בלבו, ואמר לרבי שברצונו להטיב עמו, והוא מבקש ללמד אותו סוד האותיות ושורש השמות הקדושים, וגם ילמד אותו איך לקרוא קוויטלעך ע"פ סוד האותיות, איך לתקן האדם בקומה שלימה וכו'. אמר לו הרה"ק, אין לי כל עסק בנסתרות, דבר אחד אדע, כשנכנס יהודי לביתי, ואני נותן מזונות ויי"ש נעשה יו"ד במילואו... 'זזה סוד מילוי שם הוי"ה ב"ה בנוסח קערעסטיר'... למלא את היו"ד במזון ומשקה ('יהודי' בשפת האידיש נקרא 'אידי' ונשמע כמי שמוציא מפיו את האות יו"ד). וידוע שהאריז"ל אמר שבאות יו"ד עצמה יש בה שם הוי"ה, שהרי האות יו"ד במילוי האותיות עולה בגימטריא עשרים, צרף את שלושת האותיות (יו"ד) הרי כ"ג, הוסף את ג' התגין שעל היו"ד הרי כ"ו. יהודי עצמו הוא גם שם קדוש. הוסיף הרה"ק ואמר, גם אני עושה ממנו קומה שלימה, הנני נותן לו לאכול ולשתות וכמה מטבעות בכיס, ובכך הוא מתמלא מראשו ועד רגליו.

כה. פעם שאל איזה 'רב גדול' את הרה"ק רבי ישעילע זי"ע וכי לא היה עדיף שהרבי יעסוק ב'העכערס' (דברים נעלים יותר) ב'חכמת הקבלה' וכיו"ב... אמר לו הרה"ק, במה עוסק עתה מע"כ - באיזו 'סוגיא' בקבלה, אמר לו הרב בענין 'שיעור קומה' והוא אחד מסוגיות הקשות בחכמת הקבלה... אמר לו הרה"ק אף אני עוסק כעת ב'שיעור קומה' להגביה ולרומם 'קומתם' של כמה וכמה נשברי לב שנפלה עד עפר - כיצד להגביהם...

סיפר הגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל, פעם עלה ברצון המשב"ק של הרה"ק רבי ישעי' מקערעסטיר זי"ע לראות כיצד רבו מקבל את הפונים אליו, על כן שלח ידו בכותל שבין חדרו לחדר הרבי וחורר בו חור קטן משם היה 'מציץ מן החרכים'... והנה הוא רואה איך שנכנס אל הרבי יהודי למוד סבל מבני העיר והוא מונה בפני הרבי את 'צרותיו' אחת לאחת, ולבסוף הפטיר כי אין לו כל עצה אלא ל'סיים' את חייו ו'חסלת פרשת הצרות והייסורים'... והנה מדרכו של עולם לענות על 'הצעות' שכאלו, אך דברי שטות מדבר מר... וכי נשתבשה דעתו ל"ע, וכהנה מדברים המנסים להוכיח למתלונן כי אין צדק בדרכו, לא כך הייתה דרכו של הרה"ק רבי ישעי' רחימאי, אלא פתח פיו ואמר למר הנפש, אכן, רעיון נפלא העלה מע"כ, אך מכיוון שהוא דבר 'גורלי' עלינו להתיישב לראות כיצד ייעשה הדבר בצורה הכי טובה, ע"כ חשבתי כעצה ראשונה - ומסתמא גם מע"כ חשב כן - לעלות על הגשר שמעל הנהר ומשם לקפוץ לתוככי הנהר וכך תפרד הנשמה במהרה מהגוף, אבל נראה לי שאין זו עצה טובה כל כך, כי כידוע לך שבימים אלו ימי החורף מי הנהר קרים עד לאימה, חוששני שיקשה על מע"כ לסבול את קור הכפור. שנית חשבתי - וכנראה שגם מע"כ חשב כן, לעלות על הגג הגבוה ביותר בעירנו ולקפוץ ממעלה למטה ומיד יתראה מע"כ עם אבותיו השוכנים למעלה בשמים, אלא שגם 'הצעה' זאת עדיף שלא לקיימה שהרי מע"כ יודע היטב שיש חשש שיתרסק אברים אברים ואין זה 'מכובד' למע"כ הרמה, אין לך אלא לעשותו 'מכובדיג'... היהודי לא שתק, אלא החל מעלה כל מיני עצות ורעיונות כיצד יבוא לידי סופו, אבל הרבי 'דן' אתו על כל עצה ורעיון בנפרד, ובכל אחד מהם מצא פסול וחסרון... עד שאמר לו הרבי, שמע נא יקירי, הענין הלז שהוא 'פעם בחיים'... הוא ענין רציני ביותר, אי אפשר לעשותו בחופזה שלא ביישוב העת, המתן לי שבועיים ימים ואחשוב על עצה טובה כיצד תעשה את הדבר באופן ראוי ומכובד ביותר... (וכמו שאמרו במס' סנהדרין מה. 'ברור לו מיתה יפה') ויצא היהודי מחדרו של הרבי כשהוא מלא שמחה וצהלה, שמא תדעו על מה - כי עתה הרגיש לראשונה שבריה אחת בעולם מבינה אותו ואת קשייו, ואילו היה הרבי מדבר על לבו כי 'שטות' הוא עושה היה יוצא היהודי בהרגשה כי גם הרבי איננו מבין לנפשו כלל וכלל... למותר לציין שאחר שבועיים ימים לא עלה על דעתו כלל וכלל לפנות אל הרבי לשמוע הכרעתו בנידון... כי שבה אליו רוחו ואט אט יצא מהר הצרות למקום רווחה ושמחה...

והלימוד לדידן, בכל עת ובכל ענין, אפילו אם תראה את חברך טועה בטעות חמורה בענייני גוף או נפש, ברוחניות או בגשמיות בדברים הנוגעים אליו או לדורותיו ואפילו כשהדבר נוגע לגבי הרבים - עד שאפילו סומא רואה את טעותו הגדולה, לעולם לא תאמר לו 'טועה אתה', אלא הכנס אל מוחו, הראה לו שהינך 'מבין' את דעתו ו'חכמתו', אלא שנראה לך שעדיף כך וכך... כי בלאו הכי, יאמר הלה איש בעולם אינו מבין אותי, אבדה תקוותי ותוצאותיו מי ישורנה.

כו. הנה ידוע שכתוב על ציונו הק' של הרה"ק רבי ישעי' מקערעסטיר זי"ע לא כעס מעולם אע"פ שקיים בנפשו יהי ביתך בית ועד ל... כל מיני אנשים ש'פרצופיהם שונים' ו'דעותיהם אינם שוות'... דוגמא אחת לכך, מה שסיפר הגה"ח רבי חיים אורי פריינד שליט"א ששמע מרבי מאיר אלפנט ז"ל שהיה שם בשעת מעשה, כידוע היה

באר הפרשה - פרשת קדושים

ומבאר ה'אלשיך' הק' זי"ע, כי בא הכתוב להודיע לעשיר אשר לו שדה המוציאה את יבולה, לבל יחשוב כי התורה הטילה עליו לתת לעני משלו, אלא באמת אין הקב"ה מואם ועוזב את העני מלספק לו צרכיו, שהרי כל ישראל הינם בנים למקום ב"ה, ואבינו אב הרחמן דואג לכל בניו אהוביו, אלא שנתן הקב"ה את חלק העני בתוך חלקו של העשיר, בכדי לזכותו במצוות הצדקה². ובוה יש לבאר לשון הכתוב ובקוצרכם - מדבר אל בעל השדה עם פועליו גם יחד,

לעני ולגר תעזוב - צדקה וחסד וכבוד הנריות
בפרשתן (יט ט-י), 'ובקוצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך לקצור וגו', לעני ולגר תעזוב אותם, והקושיא עולה מאליה, מדוע פתח הכתוב בלשון רבים 'ובקוצרכם את קציר ארצכם', וסיים בלשון יחיד - 'לא תכלה פאת שדך', ולכאורה היה צריך לומר 'ובקוצרכם את קציר ארצכם לא תכלו פאת שדיכם', או בסגנון אחר 'ובקוצרך את קציר ארצך לא תכלה פאת שדך', אך מה טעם שינה הכתוב בלשונו.

הרה"ק מכבד מאד את בני האדמו"רים, באמרו כי יש לרחם עליהם ב'רחמים רבים' היות ואבותיהם אינם משאירים להם אומנות ופרנסה אחרת זולת הרבנות. פעם אחת הגיע בנש"ק לביתו של רבי ישעיהו שהורגל שהרבי נותן לו בכל פעם מאתיים רייניש (והוא סכום עצום) ובאותו הפעם נתן לו הרבי רק מאה רייניש... קפץ רוגזו של האיש, ומרוב מבוכתו 'תבע בפיו' - רבי, הרי תמיד אתם נותנים לי מאתיים רייניש מדוע הפחתתם ממשכורתי. השיב לו הרבי מתוך ענווה פשוטה, לאחרונה פרצה שריפה בבית המדרש (בשנת תר"פ) וצריך לבנותו מחדש, בנין הבית כרוך בהוצאות רבות, המצב קשה, ולכן נתתי לך רק מאה רייניש. ועדיין לא נחה דעתו של האיש, ובמין גערה אמר, רבי... מי שמע כזאת, לבנות לעצמך בית מדרש על חשבוני... אמר לו הרבי, אכן, צדקו דברך, נכנס לחדרו והביא לו עוד מאה רייניש.

כז. כדברים הללו ביאר האלשיך הק' עוד במה שנאמר (שמות כב כד) 'אם כסף תלוה את העני עמך', שמי שהשפיע עליו הקב"ה שפע רב, ידע שאינו אלא 'אפוטרופוס' על המעות, וכמו שאמרו (ב"ב קלא:): הכותב כל נכסיו לבן אחד בין הבנים הרי הוא נעשה אפוטרופוס על הממון, כי אומדים דעתו של אב שלא כיוון לתת רק לאחד ולהניח את שאר בניו, אלא שמינה אותו לאפוטרופוס, ועל דרך זה כל ישראל בנים לה', ואם נתן נכסים לעשיר, הדעת נותנת שחלקו של עני מונח אצל העשיר, ואין העשיר אלא אפוטרופוס עליהם, וזהו שאמר 'את העני עמך' - שכספו של עני נמצא 'עמך' - אצלך וברשותך, על כן תן לו משלו...

והוסיף החיד"א בפירושו (על ספר חסידים אות תטו) 'ברית עולם', שהאותיות הקודמות ל'כסף' המה 'עני' (ע' קודמת לאות פ', נ' לט', והי' לפני כ'), ובא לרמוז, שבטרם שהקב"ה נתן את הכסף לעשיר כבר היה העני עמך - מחשבת הבורא על העני, ונתן לעשיר כספו של עני שבבוא העת יתנם לו. גם אחר אותיות 'עני' תבוא תיבת 'כסף' - כי כשנתן לו צדקה, יבוא עליו שפע 'כסף' - שהקב"ה יתן לו ויוסיף לו ממון.

ומקור הדברים מפורש בספר חסידים (תטו) וז"ל. מה שהקב"ה מספיק ונותן לעשיר עושר והוא אינו נותן לעניים וכו' ונפרע מן העשיר כאילו גזל עניים רבים, שאומר לו אני הספקתי לך עושר שתתן כפי השגת יד עשור לעניים ולא נתת אפרע ממך כאילו גזלתם, וכאילו כפרת בפקדון שלי, כי ע"כ נתתי בידך העושר - לחלק לעניים, ולקחת העושר לעצמך. עכ"ל.

עפ"ז ביארו בהא דאיתא בגמ' (ב"ב י:): 'תניא אמר להן רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו, בני מהו שאמר הכתוב (משלי יד לד) 'צדקה תרומם גוי וחסד לאומים חטאת', נענה רבי אליעזר ואמר, צדקה תרומם גוי אלו ישראל דכתיב (שמואל ב' ז כג) 'ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ', וחסד לאומים חטאת כל צדקה וחסד שאומות עובדי כוכבים עושין חטא הוא להן' (ועיי"ש כמה טעמים בדבר), ועל פי האמור יתבאר עוד, כי בני ישראל יודעים שהכסף אשר מונח תחת ידם ניתן להם לצורך העני, וממילא כאשר נותנים אותו יודעים הם שלא עשו כאן 'חסד' ולפנים משורת הדין, אלא היה זה 'צדקה' ומלשון 'צדק', כי כך הוא היושר להשיב לעני את ממונו, לעומת זאת גויי הארצות סבורים שכל שברשותם הוא שלהם, וכשנותנים לעני עושים עמו 'חסד', ועל כן אינו אלא חטא, וזהו דקדוק לשון הכתוב 'צדקה תרומם גוי', כי אצל בני ישראל הרי זה בגדר צדקה, ואילו 'חסד לאומים חטאת' שנדמה להם שעשו חסד...

כה אמר הרה"ק ה'נועם אליעזר' מסקולען זי"ע במשל ל'מחלק' (מלצר) הממונה לחלק את המנות למסובים בשמחת הנישואין, ובבואו לפני אחד השולחנות בו ישבו כעשרה סועדים הניח את המגש הגדול בסמוך לאחד המסובים

מאומה אם לא אניח לעניים לקט שכחה ופאה, שהרי יכולים הם לילך ולהתפרנס משדות אחרים, על כן שינה הכתוב בלשונו להזהיר לא תכלה פאת שדך כי 'החוב מוטל על כל יחיד ואינו יכול לפטור את עצמו בשל אחרים' כ"ט.

כי בדרך כלל הפועלים הנם עניים וגרים, את קציר ארצכם - כי כאמור ה'קציר' ויבול השדה שייך גם לעניים ולא רק לבעל השדה, אזי לא תכלה בעל השדה פאת שדך מתוך מחשבה שהשדה היא רק 'שדך' ושלך, אלא לעני ולגר תעזוב את חלקם השייך להם י"ח.

ויהי"ר שנוכה להתקדש ולהטהר בקדושה של מעלה ועי"ז יושפע שפע רב בכל העולמות^ל, ובקרוב יישמע קול מבשר הנה זה בא ויושיענו גאולת עולם.

ואילו ה'כלי יקר' ביאר שינוי לשון הכתוב, שלכן כתב 'ובקוצרכם' לשון רבים, להורות שאף בזמן שרבים הם הקוצרים בארץ, אל ידמה בנפשו לאמור לא יארע

כשבדעתו לקחת ממנו ולחלק לכל המסובים, והנה אך התחיל לחלק לאיש איש מנתו פתח היחיד שהמגש הונח לידו - איי, אדון נכבד, מנין לך העוז והחוצפה לקחת משלי ולחלקה לאחרים, שחק ממנו ה'מחלק' וכי תעלה על דעתך שנתתי לך לבדך עשרה מנות בשר בסעודה אחת, אלא שהייתי מוכרח להניחו באיזה מקום, ובחרתי בך להניחו בסמוך לך, אבל לא להשאיר בידך הכל, אלא ע"מ לחלקה לאחרים הנחתיו כאן... והנמשל מובן... כי זה האיש אשר 'הניחו' אצלו מן השמים ממון הרבה אל יחשוב ש'הכל שלו' ובשבילו... אלא הממון נועד עבור כל הרבים הנמצאים בזה העולם.

כח. פעם התאונן יהודי לפני הרה"ק רבי ישעי' מקערסטיער זי"ע על מצב פרנסתו הקשה מנשוא, ר' ישעי' הרעיף עליו ברכות לרוב, יעצו להתחיל במסחר חדש, ואכן, הלה ראה ברכה במעשי ידיו ובמהרה נתעשר בעשירות עצומה. ויהי לתקופת השנה בא שוב היהודי אל רבינו והודה לו מקרב לבו על העשירות שנפלה בחלקו, אבל, רבי קדוש, נתברו 'קרובי וידידי' - אנשים שמעולם לא ידעתים כלל, וכולם לדבר אחד מתכוונים - לכספי וזהבי, הדברים יצאו מפי האיש, והרבי החליט לעשות מעשה, ויאמר לעשיר, נו, אם אין ברצונך לתת, נתור אחר אחרים שברצונם לתת משלהם לאחרים... העשיר שהבין את משמעות הדברים - כי בקרוב ממש ימצא עצמו בעניותו דאשתקד, החל מתחנן על נפשו - אמר לו הרבי לשם מה זקוק האדם לפרנסה אם לא כדי לחלק לאחרים... (פארוואס דארף מען פרנסה, אויב נישט צו טיילן פאר אידען).

עתה אמר לו רבינו, הנני מטיל גורל בין בני עירך וגם שמך בכללם - וכל מי שיעלה בגורל הוא יזכה בעשירות שנתתי לך, אמנם, אם תתחרט באמת על דברך, ותקבל על עצמך לתמוך בידי העניים והאביונים, יעלה שמך בגורל ותשאר העשירות בידך. אך למותר לומר, כי רגשי חרטה הציפו את לבו של היהודי, וקיבל על עצמו בקבלה איתנה לפזר מממונו לכל נצרך, ואכן... למרבה הפלא, שמו עלה בגורל, ורבינו נענה ואמר לו, עתה ראיתי כי אכן בחרטה גמורה נתחרטת, ומעתה תשאר הברכה בידך (מפי הרה"ח רבי אברהם לוריא ששמע מהגה"צ רבי אשר זעליג מרגליות ששמע מבעל העובדא).

כט. והגם שכהיום הזה הרי לרובא דרובא דאינשי אין שדות... ולא שייך אצלם מצווה זו של 'לא תכלה פאת שדך'... אך תוכן הדברים שייך למעשה, כאשר יהודי נזקק ל"ע לעזר ולסיוע, שאסור לו לאדם להשטמ בתואנה כי זו מצווה המוטלת על הכלל וניתן לעשותה על ידי אחרים... אלא יזכור את ציווי התורה לא תכלה פאת שדך כלומר ש'החוב מוטל על כל יחיד ואינו יכול לפטור את עצמו בשל אחרים'...

מסופר שהיה אחד שהשכיר בית לאלמנה לדור בה, ולא היה לה לשלם דמי השכירות, והיה החוב הולך וגדל מיום ליום ומחודש לחודש עד שפקעה 'סבלנותו' של בעל הבית, והודיע לה כי אם עד יום פלוני לא תשלם לו כל חובותיה יסלק אותה ואת כל חפציה מן הבית. נתגלגלו הדברים לאזני הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע, ומיד שלח לקרוא ל'בעל הבית' והוכיחו על מחשבתו הנלוזה, כי עליו להשאיר בבית למרות כל החוב שהתגדל עד עתה ומן היום והלאה... נענה הלה, מפני מה הרבי 'מזכה' רק אותי במצווה רבתי זו, ומדוע שלא יפנו לכל הקהל להתרימם לצדקה גדולה זו, ואף אני אתן חלקי ואשתתף בסכום כלשהו, ומהיכי תיתי שרק עלי לשאת בכל הסכום... השיב לו ה'אמרי אמת' כי דבר זה למדנו ממשנה מפורשת (גיטין מא.) שם נאמר 'מי שחציו עבד וחציו בן חורין (כגון שהיו שני שותפין בעבד ושיחרר אחד מהם את חלקו) עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד, דברי בית הלל, בית שמאי אומרים, תקנתם את רבו ואת עצמו לא תקנתם, לישא שפחה אי אפשר שכבר חציו בן חורין, בת חורין אי אפשר

באר הפרשה - פרשת קדושים

שכבר חציו עבד וכו', אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר על חצי דמיו, וחזרו בית הלל להורות כדברי בית שמאי, והנה זה ברור שהאדון מפסיד בכך שעושה אותו הבן חורין, שאינו מקבל עתה את שווי דמי העבד שהיה לו (כי אין לעבד משלו כלום) אלא רק התחייבות לכשיהיה לו... ולכאורה מדוע לא יטען האדון מפני מה עלי להפסיד משום תיקון העולם, ומדוע שלא יערכו 'מגבית' עבור פדיית העבד... אלא, מכאן למדנו, כי אם נתגלגל הדבר אליך הרי זה מוכיח בעליל כי מן השמים זימנו מצווה זו עבורך דייקא... ואין לך רשות להשתמט ולהתחמק...

עובדא הווה לפני כמה שנים בבחור 'חתן' שנסע באוטובוס כשבוע לפני נישואיו, והנה אזניו שומעות שהיושב בספסל שלפניו מתנה את צערו לפני ידידו היושב בסמוך לו, הידעת, מאד מאד איוותה נפשי להיכנס לפני נישואיי לגדול פלוני שליט"א ולהתברך מפיו, אבל מה אעשה שכל ההשתדלויות שלי ושל משפחתי להיכנס שמה עלו בתוהו, והתעוררו ב'חתן דידן' רגשי רחמנות, ומיד הקיש קלות על גבו של היושב לפניו, וכה אמר, ימחל נא מר על שהנני מתערב בענייניך, אבל מה אעשה ודיבורך לא היה בהשקט כלל וכלל, ושמעתי את אשר מעיק עליך, הנה דודי הוא חתנו של אותו גדול, ועל ידו אסדר לך 'פרוטקציה' להיכנס אליו עוד השבוע, ובתוך דבריהם עלתה השיחה אודות נישואיהם, ושאלו זה לזה על זמן נישואיהם, ואמר אחד לרעהו, ביום רביעי בשבוע הבעל"ט, אמר לו חתן דנן (היושב לאחוריו) גם זמני ביום ד', והיכן... בפתח תקוה, גם אני בפתח תקוה, ובאיזה אולם (זאל) באולם הנקרא 'אצולה', אף אני באצולה, ונענה - אכן כך... לא ידעתי שיש שם שתי אולמות... מיודעינו החתן מיהר לביתו, ובבואו הביתה סיפר לאביו את אשר עבר עליו, ומיד אמר ברוב לחץ, אבי יקירי הרי הייתי עמך באותו אולם כשבדקנוהו בטרם הזמנתו לנישואיי וראית שאין שם יותר מאולם אחד, וכי נישא שתי 'חתן כלה' באותו זמן ובאותו מקום... האב פנה מיד להנהלת האולם, והללו אכן הודו ואמרו, כי כבר מתחילה קבעו עמו שאינם 'סוגרים' עמו עד שיכניס אליהם את דמי הקדימה, והוא לא הכניס ע"כ סגרו עם פלוני... האב שכבר עמד אחרי שליחת מאות הזמנות לא ידע את נפשו, עד שכמה עסקנים ידועים נכנסו לעניינים, וסידרו לו 'אולם' בשני רחובות הסמוכים.

הבה נתבונן קימעא, אילו היה אותו חתן חושב לעצמו, מה לי להתערב בדבר, ומה עוד שהלה לא דיבר עימי כלל... הרי שהיה מוצא את עצמו עורך חתונתו בפנית חצר האולם ואולי גם משם היו מסלקים אותם... ו'שני כתובים הבאים כאחד', הא דכתיב בפרשתן (ויט טז), 'לא תעמוד על דם רעך', ופירש רש"י 'לא תעמוד על דם רעך לראות במיתתו ואתה יכול להצילו, כגון טובע בנהר, וחיה או לסטים באים עליו, ויסוד אחד הוא אל תתעלם מהזולת הזקוק לעזרה...

הוסיף הרה"ק ה'היכל הברכה' מקאמרנא זי"ע בזה"ל, לא תראה בצערו של חברו שאחד מלבין פניו ואתה שותק אלא תחיה מוחה בכל יכולתך במי שמבזה חברך או מדבר עליו רכילות ולשון הרע אתה לא תהיה שומע ושותק אלא תאמר לו רשע עוכר ישראל למה תדבר סרה וכו'. עכ"ל. ואכן הדברים ידועים לכל, עד כמה כואב למי שמבזים אותו בציבור ו'לעיני כל ישראל' וכל הקהל עומדים ושותקים... ופעמים הרבה עיקר הצער תחושת הבזיון אינה מעצם מה שחרפו אותו אלא מכך שלא קם שום אדם לעזרתו... וכאמור, אסור לו לאדם להתעלם ולסמוך על 'הרבים' שיעזרו לשני, אלא מחויב כל אחד ואחד לקום ולעזור...

ולכשתימצי לומר אזי סיבת החורבן ושורש הגלות היה מחמת 'חסרון ההתערבות'... וכנודע מה שאמרו בגמ' (גיטין נה.) 'אקמצא ובר קמצא חרבה ירושלים', והובא שם באריכות דבר המעשה בעשיר אחד שמשרתו הזמין לסעודתו את שונאו בר קמצא תחת רעהו קמצא, משבא בר קמצא אל סעודת שונאו הוציאו הלה מן הסעודה בביזיון, אמר בר קמצא לעצמו 'הואיל והווי יתבי רבנן ולא מחו ביה, שמא מינה קא ניחא להו' (פירוש, היות וגדולי ישראל שישבו שם בסעודה לא מיחו במארח שגרשני בבוז, משמע הדבר שנוח להם שגרשני), על כן הלך ועשה מה שעשה עד שגרם רח"ל לשריפת בית אלוקינו. והנה אם היו יודעים ה'גדולים' שהסבו באותה סעודה שע"י שתיקתם יתגלגלו הדברים עד כדי חורבן הבית, וודאי היו קמים וגוערים בבעל הסעודה, ואף נלחמים בנפשם להשאיר את בר קמצא בתוך היכל הסעודה... מכאן ילמד כל איש לעצמו עד כמה כוחה של פגיעה, ועוד ילמד כי פעמים רבות ה'שתיקה' (במקום שיש בכוחו של דיבור להציל את רעהו) כמוה כפגיעה ברעהו בפועל... ודי למבין.

איתא בגמרא (פסחים פו:) 'כל מה שיאמר לך בעה"ב עשה', ובסוגריים הוסיפו 'חוץ מצא' (עיי' במג"א סימן קע סק"י), ואמר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע לבאר, דבתחילה כשנתבייש בר קמצא ע"י בעל הבית שאמר לו 'צא' שתקו כל החכמים כי סברו שעל בר קמצא לשמוע בקולו שהרי 'כל מה שיאמר לך בעה"ב - עשה'. אך לאחר שנוכחו לדעת כי הדבר גרם לחורבן הבית, אז גמרו אומר, שאף שכל אשר אומר בעה"ב עשה, מכל מקום חוץ מצא - אם רואים

המסובים שבעה"ב מבייש את האורח, אסור להם לשתוק ו'לקבל באהבה' את בזיונות חברים, אלא אדרבה, יענו כסיל כאיוולתו, ויצילו את המתבייש ממביישו, ובזה יחישו במהרה את גאולתנו ופדות נפשנו.

ו'הכתוב השלישי' הוא האמור בפרשתן (יט לב) 'מפני שיבה תקום והדרת פני זקן', וכתב הגה"ק החיד"א זי"ע (נחל קדומים) בשם רבינו אפרים בזה"ל, כלומר כשתראה אדם זקן מאד עומד והוא מיצר מאד בעמידתו ואתה יושב - תקום והושיבהו במקומך, והדרת פני זקן, שאם אינו זקן כ"כ תהדר אותו ותאמר לו אם תרצה לשבת במקומי. עכ"ל. וכנודע הדבר שכיח ביותר בנטיעה ב'באס' (אוטובוס), וגם כאן אל יתחמק לומר שאחרים יעמדו... וזה כלל גדול בתורה, להשים עצמו במקום השני, לחשוב בעצמו כאילו הוא היה נזקק לעזרה, עד כמה היה מצפה שיסייעו בעדו.

אגב אורחא, נביא קצת מילי מעלייתא בעניין מצוה זו, רבינו ה'אברבנאל' מבאר טעמא דמילתא שכתבה תורה במצוה זו 'ויראת מאלוקיך', כי הנה כן טבע הנערים והבחורים שהמה לועגים ושוחקים מהזקנים, ועל כן הזהירה התורה שייראו מהקב"ה שציווה על כבודם, כי באם לא יכבדו את הזקנים, לא יזכו ח"ו להגיע לזקנה ושיבה להיות כמותם. ומכלל לאו אתה שומע הן שהמכבד את הזקנים יזכה לאריכות ימים.

ו'כתב החיד"א' זי"ע (דבש לפי מערכת ק אות מט) 'רבותינו ז"ל אמרו שהקם מפני שיבה זוכה להיות ירא שמים, והובא בספר חרדים (פי"ח ה-ו), ורבינו האריז"ל כתב, שאם מכווין הכוונה הראויה זוכה להתחכם בתורה'.

הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע היה מלמד בכל יום שיעור לבניו ונכדיו, והחסיד הנודע רבי בן ציון מאוסטרובא זצ"ל היה משתתף תדיר בשיעור זה. יום אחד איחר רבי בן ציון להגיע לשיעור ולא נכנס לחדר אלא הקשיב ל'שיעור' מאחורי הדלת, לאחר השיעור משהבחין בו ה'אמרי אמת' שאלו מדוע לא נכנס לשיעור, ענה ר' ב"צ שלא רצה להיכנס באמצע השיעור, כי ידע שהרבי יקום לכבודו ולא רצה חלילה להטריח את הרבי, נאנח ה'אמרי אמת' ואמר לו, וכי מה אכפת לך רבי בן ציון שאזכה לעוד קצת יראת שמים על ידי קיום המצווה.

ל. העירני צדיק קדוש אחד, כי הנה בתפילת 'רבש"ע' שאחר ספירת העומר הננו מבקשים, ואטהר ואתקדש בקדושה של מעלה - ועי"ז יושפע שפע רב, ומה ענין זה לזה, ומבאר עפ"י דברי הרה"ק ה'אמרי נועם' (ריש פרשת קדושים), כי קדושים טובל שני פירושים, צמצום התאוות ולאידך השפעת שפע (כלשון הקרא איה הקדשה, כלומר ענין הפקר ופרוץ), והקב"ה מתנהג במידה כנגד מידה, אם האדם מצמצם עצמו ומתגבר על עצמו להתקדש אזי הקב"ה פותח שערי השפע לטובה וברכה. ובזה יתבאר, אחר שמבקשים ואטהר ואתקדש בקדושה של מעלה, כלומר ענין של צמצום התאוה ושמירת הקדושה, ממילא ועי"ז יהיה 'שפע' של טוב...

